

SĂRBĂTORI ȘI SINDROFII

– un post-scriptum ceva mai lung –

S

i cei care premiază, și cei care sunt premiați, ba chiar și publicul mai luminat, toată lumea „care contează” e convinsă că actul artistic, când se înscrie în sfera artei, are caracteristica originalității și unicității.

Și totuși practica premiilor, deci a comparării spectacolelor în scopul stabilirii unor ierarhii nu pare nimănui inutilă. Artiștii au mereu nevoie de confirmări și chiar diplomele „Cântării României” nășteau întotdeauna patimi, bucurii și resentimente care depășeau cu mult semnificația și însemnătatea distincțiilor obținute. Mai nou, juriile alcătuite din personalități importante, ambianța festivă și solemnă a decernării premiilor, mediatizarea, iar în ultimul timp, prezența atât de concret pozitivă a sponsorilor dau sau par că dau premiilor garanția unei obiectivități care poate compensa și obiecțiile sau capriciile criticului, și lenea publicului, și dezinteresul autorităților de resort pentru statutul material al artistului. Premisa de la care se pornește în organizarea festivalurilor dotate cu premii, a Galelor și a altor manifestări este că teatrul românesc se află într-un moment de excepțională înflorire, ce justifică nevoia de a face puțină ordine între atâtea succese. Argumentele vin din afară, din numărul turneelor în străinătate și al ecourilor lor pozitive. Faptul că, în paralel, se vorbește despre o criză pe plan mondial a conceptelor teatrale, despre izolarea teatrului, evidentele mutații negative produse de tranziția politică și economică în statutul teatrului românesc nu par a emoționa peste măsură. Ceea ce, până la un punct, e firesc: în răscolirea provocată de criză se nasc mlădițele rezistente ale viitorului, celor care reușesc să se exprime în condiții atât de potrivnice le va reveni, probabil, meritul de a fi izbutit să modifice aceste condiții prin armoniile de ei imaginate.

Semnalizarea crizei e, pe de altă parte, o realitate care însoțește teatrul și în perioadele sale de maxim succes. În România, în deceniul șase, spectacole ca **Troilus și Cressida**, **D'ale carnavalului**, **Regele Lear** și atâtea altele au fost lăudate de o parte a criticii și violent contestate de alta, nu atât pentru neîmplinirile lor, cât pentru atitudinea regizorului față de text, văzută

ca un evident semn de degenerescență. Schimbul de generație, evoluția criteriilor și a sistemelor de referință, precum și toate celelalte care însoțesc dar și determină dinamica fenomenului teatral, sunt întâi percepute ca forme de criză și de-abia apoi – și de către alții – ca performanțe.

Există simultan și criza, și înflorirea: și spectacole încropite, și teatre fără premiere, și căderile sub cota unui elementar profesionalism, dar și clipele de miracol, în care frumusețea actului scenic ne face mai bogați cu un adevăr.

Din această ultimă categorie – care niciodată și nicăieri n-a fost prea numeroasă – se aleg și candidații pentru premii. Anul acesta consensul a fost mai temeinic decât se poate deduce din comentarii: și premiile Festivalului Caragiale, și cele ale Secției române a AICT, și cele ale revistei „Teatrul azi”, și Gala UNITER au luat de fapt în considerație câteva și aceleași spectacole: **Richard III**, **Ghetou**, **Phaedra**, **Decameron 645**, **Teatru descompus**, **Antigona**, **Mephisto**, **Arșița și viscolul...** Modul cum au fost ele ordonate, propulsate sau excluse din palmaresuri exprimă nevoia de a distinge, pe de o parte, spectacolul ca realizare globală și, pe de altă parte, contribuția remarcabilă a unor artiști în spectacole imperfecte, discutabile sub unele raporturi. Un creator important cum este regizorul Silviu Purcărete a impus, prin activitatea sa din anul acesta, spectacolul-imagie, autoreferențial, care încântă pentru că e frumos, chiar dacă nu-l înțelegi, practicând un fel de cabotinism al stilului. Este, în evoluția regizorului, o etapă care-i aduce multe satisfacții – acest tip de spectacol „face” bine când trebuie depășite barierele de context cultural și de limbă –, dar care nu îndreptățește în nici un caz construirea de statui. Faptul că Silviu Purcărete, premiat la Festivalul Caragiale, de revista „Teatrul azi”, de Secția de critică, nu a fost și pe scena Galei UNITER nu este chiar un scandal. Nu din cauza criteriului echității sindicale de tipul „a luat destule premii, să mai ia și alții”, ci pentru că trebuie acordat unui juriu dreptul de a nu adera la acest tip de estetică teatrală. „**Antigona** în regia lui Alexandru Tocilescu – un eșec spectacular care nu va putea niciodată înlocui (s.n.) montări ca **Phaedra** sau **Teatrul comic**” – scrie indignată o cronicară de teatru în „Adevărul”, reproșând lipsa de rigoare și profesionalism și, desigur, „acțiunile tenebroase” ale UNITER. Nu e clar de ce **Phaedra**

Richard III de Shakespeare la Teatrul Odeon (regia: Mihai Măniuțiu)

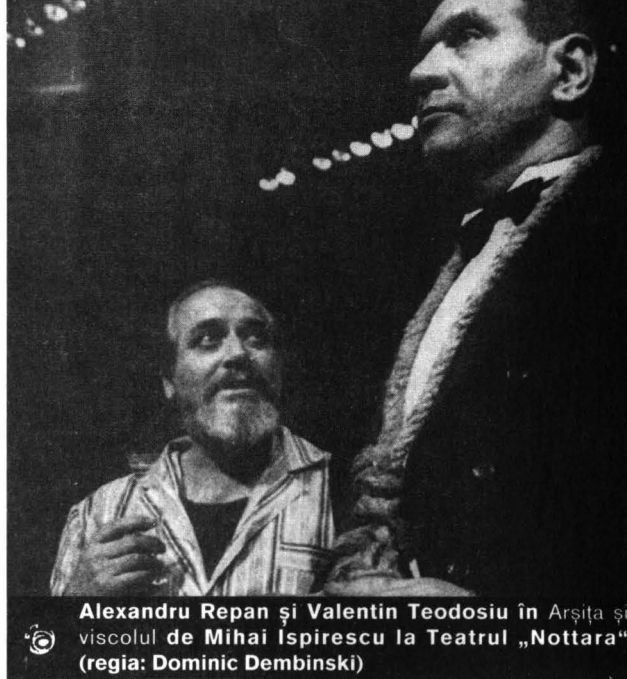
foto: Dan Vatamaniuc

trebuie s-o înlocuiască pe **Antigona** sau invers. Teatrul nu este totuși un compartiment de tren cu locuri limitate în care trebuie să dai șperțuri ca să poți ajunge la destinație: **Phaedra și Antigona** pot exista în paralel, așa cum o fac, de altfel, de câteva mii de ani. Când juriul UNITER premiază ceea ce au premiat și alții – **Richard III** –, se spune că a acționat aleatoriu. Când își permite să observe și alte performanțe decât cele unanim acceptate, se spune că a acordat premii de conjunctură. Dacă a-i da un premiu de interpretare lui Horațiu Mălăele înseamnă a-i nedreptăți pe Marcel lureș, Victor Rebengiuc, Mircea Diaconu, nu putem să nu observăm că și atunci când este premiat Marcel lureș sunt nedreptățiți Horațiu Mălăele, Victor Rebengiuc și Mircea Diaconu. Argumentele de acest tip au două capete și pornesc din mirarea fiecăruia că celălalt poate gândi altfel decât el. Poate că selecția operată de juriul UNITER – căruia i s-a reproșat că nu a fost alcătuit din specialiști – ar trebui să creeze, în loc de indignare, un răgaz de meditație: s-a considerat că e mai important ceea ce a spus Tompa Gábor decât ceea ce a arătat Silviu Purcărete.

În ancheta despre premii publicată în acest număr se exprimă o serie de dubii cu privire la legitimitatea premiilor Secției române a AICT, a cărei suspendare s-a dovedit a fi totuși „o regretabilă eroare”. Disidenți sau nu, suspendați sau cu picioarele pe pământ, premiile acordate exprimă consensul criticilor respectivi – persoane și personalități care nu pot fi anulate printr-un fax, de oriunde ar veni acesta. Pentru festivitatea respectivă a fost mai importantă contribuția lui George Păunescu – omul de afaceri care a oferit cu generozitate banii pentru premii – decât opinia Comitetului Executiv al AICT.

Până la un punct, discuțiile pătimeșe în legătură cu premiile n-au nimic anormal: se cântăresc și se compară lucruri care nu pot fi nici cântărite, nici comparate, se ezită între dorința de a premia succesul și cea de a încununa talentul. Anormalul începe de unde conflictele

Alexandru Repan și Valentin Teodosiu în Arșița și viscolul de Mihai Ispirescu la Teatrul „Nottara” (regia: Dominic Dembinski)

dintre grupuri și dintre persoane se extrapolează asupra fenomenului teatral ca atare. Dihonia dintre critici care, depășind limitele incidentului propriu-zis, se exprimă iritat despre spectacolele pe care le laudă tabăra adversă introduce și mai multă confuzie într-o lume și așa minată de vanități, de complexe de superioritate și de mania persecuției. E un teren fertil, unde insinuările despre criterii tenebroase, despre găștile care-și premiază oamenii lor nu fac decât să legitimeze impostura, întotdeauna amatoare să se arunce în bătălii ce nu-i aparțin.

Stagiunea nu-i un campionat de fotbal. Și mentalitatea de suporter întunecă și puținele sărbători pe care le mai avem. Iar sărbătoarea unui spectacol bun nu trebuie confundată cu sindrofia premiilor.

MAGDALENA BOIANGIU

Scenă din Phaedra la Teatrul Național din Craiova (regia: Silviu Purcărete)

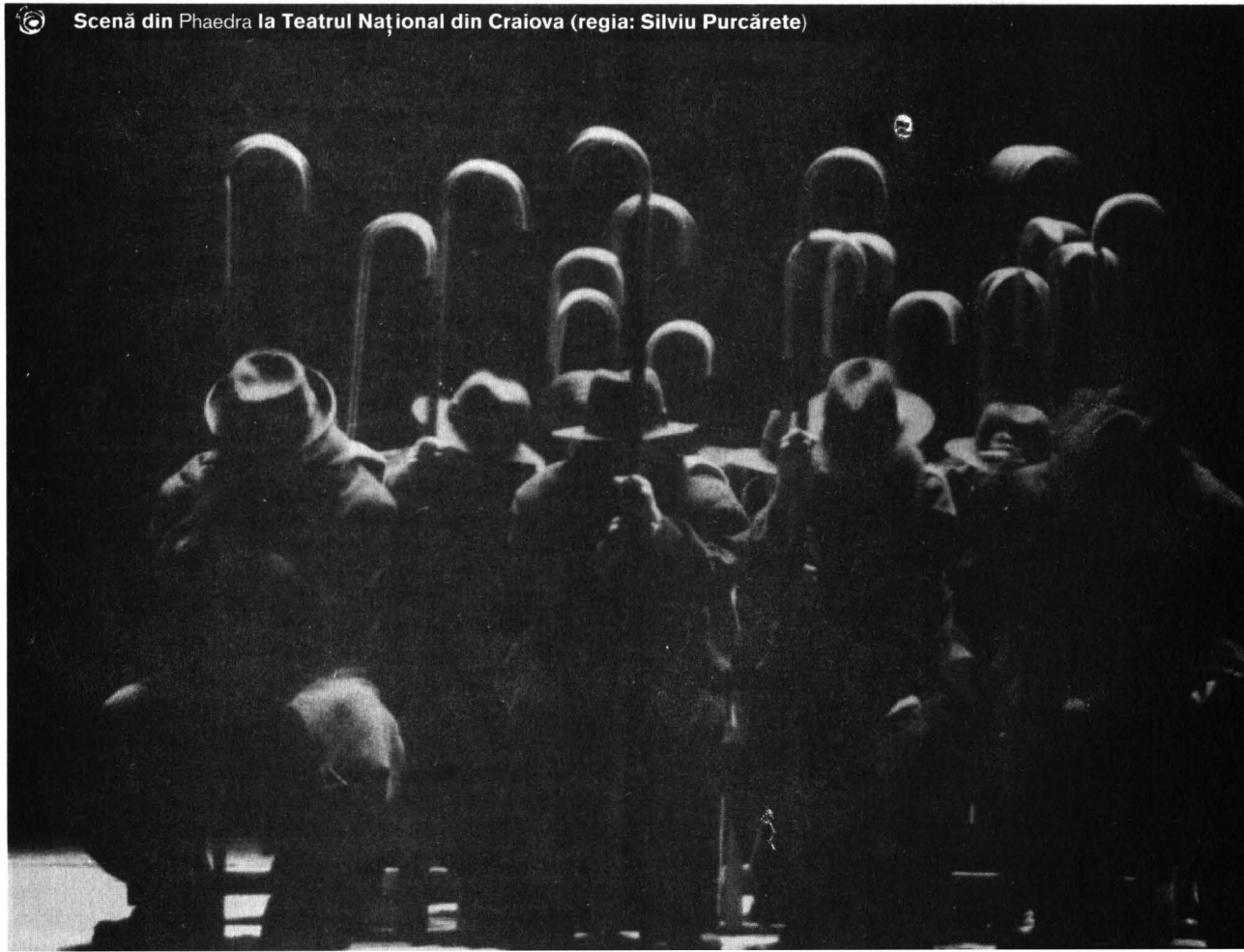

foto: Nicu-Dan Gelep